

УДК 378.147

DOI <https://doi.org/10.52726/as.pedagogy/2021.3.1.7>

Ю. О. ДОЛИННИЙ

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри фізичного виховання і спорту,
Донбаська державна машинобудівна академія,
м. Краматорськ, Донецька область, Україна
Електронна пошта: mr.dya69@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-5804-4941>*

О. І. ХОЛОДНИЙ

*кандидат педагогічних наук, доцент,
декан факультету фізичного виховання,
Державний вищий навчальний заклад «Донбаський державний педагогічний університет»,
м. Слов'янськ, Донецька область, Україна
Електронна пошта: holodnijalexandr@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-0527-3193>*

Л. С. КРАВЧУК

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри терапії, ерготерапії, фізичного виховання і спорту,
Хмельницький інститут соціальних технологій
Відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна»,
м. Хмельницький, Україна
Електронна пошта: Kravchuk_lst@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1531-6601>*

ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА ПЕРЕВІРКА СФОРМОВАНOSTI РЕФЛЕКСИВНОГО КОМПОНЕНТА ГОТОВНОСТІ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ІЗ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ І СПОРТУ

Сучасному соціуму вкрай потрібні висококваліфіковані, компетентні та конкурентоспроможні фахівці, здатні ефективно проводити спортивно-масові заходи, фізкультурно-оздоровчу роботу, відновлювати стан здоров'я людей і молоді. Отже, якісна професійна підготовка здобувачів вищої освіти з фізичного виховання і спорту є актуальною проблемою сучасності.

Для експериментальної перевірки якісної професійної підготовки здобувачів вищої освіти з фізичного виховання і спорту, а саме методики ефективності сформованості рефлексивного компонента готовності майбутніх фахівців із фізичного виховання і спорту до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи було запропоновано експертне оцінювання рівнів оволодіння професійною компетентністю рефлексивного компонента готовності майбутніх фахівців із фізичного виховання і спорту: проведено зіставлення розподілів здобувачів вищої освіти експериментальних і контрольних груп (порівнювала відповідні розподіли на початку й у кінці формульованого експерименту; кількісні та якісні результати констатуючого та формульованого експериментів; визначено достовірності результатів та обґрунтовано висновки про педагогічний ефект експерименту).

Результати констатуючого експерименту переконливо доводять суттєві позитивні зрушення у рівнях сформованості рефлексивного компонента готовності здобувачів вищої освіти до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи: частка таких здобувачів вищої освіти зроста відповідно на високому рівні на 10%, на достатньому – на 20,3%. Експерти продемонстрували єдність думок у тому, що низький рівень рефлексивних здатностей притаманний лише 5,5% студентам експериментального масиву. У контрольних групах рівневі зрушення менш помітні: на 3,7% зроста частка здобувачів вищої освіти з високим і достатнім рівнями сформованості рефлексивного компонента готовності до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи; практично не змінилася кількість здобувачів вищої освіти з низьким рівнем сформованості названого компонента.

Ключові слова: експеримент, сформованість, рефлексивний компонент, фахівці, фізичне виховання, спорт.

Постановка проблеми. Актуальність дослідження зумовлена тим, що на стадії переходу від постіндустріального етапу суспільного розвитку до інформаційної епохи інтенсивність науково-технічного прогресу сучасному соціуму вкрай потрібні висококваліфіковані, компетентні та конкурентоспроможні фахівці, здатні ефективно проводити спортивно-масові заходи, фізкультурно-оздоровчу роботу, відновлювати стан здоров'я людей і молоді. Отже, якісна професійна підготовка здобувачів вищої освіти з фізичного виховання і спорту є актуальною проблемою сучасності [Долинний 2019 ; Долинний 2020].

Аналіз попередніх досліджень. Останніми роками соціально-педагогічну проблему підготовки здобувачів вищої освіти з фізичного виховання і спорту досліджено у дисертаціях «Теоретико-методологічні засади професійної підготовки здобувачів вищої освіти фізичного виховання і спорту у закладах вищої освіти» (Л. Сущенко), «Теорія і практика професійної підготовки здобувачів вищої освіти фізичного виховання і спорту із застосуванням інформаційних технологій» (Р. Клопов), «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки майбутніх фітнес-тренерів у закладах вищої освіти» (М. Василенко), «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки здобувачів вищої освіти з фізичного виховання та спорту до рекреаційно-оздоровчої роботи» (М. Данилевич). Однак проблема професійної готовності здобувачів вищої освіти з фізичного виховання і спорту до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи не була предметом окремого дослідження.

Мета статті – експериментально перевірити ефективність сформованості рефлексивного компонента готовності майбутніх фахівців із фізичного виховання і спорту до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи.

Під час проведення експерименту було застосовано статистичні методи дослідження (кількісне та якісне оброблення одержаних результатів дослідження, аналіз і перевірка гіпотези та встановлення кількісних залежностей між досліджуваними явищами).

Виклад основного матеріалу. Для експериментальної перевірки методики ефективності сформованості рефлексивного компонента

готовності майбутніх фахівців із фізичного виховання і спорту до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи було запропоновано експертне оцінювання рівнів оволодіння професійною компетентністю рефлексивного компонента готовності майбутніх здобувачів вищої освіти: проведено зіставлення розподілів здобувачів вищої освіти досліджуваних груп (порівнювалися відповідні розподіли на початку й у кінці формувального експерименту). Було доведено, що:

– емпіричні розподіли здобувачів вищої освіти експериментальних і контрольних груп за рівнями оволодіння рефлексивного компонента готовності майбутніх здобувачів до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у проміжному зрізі не відрізняються між собою (H_0) [Лузан 2012; Сидоренко 2000];

– емпіричні розподіли здобувачів вищої освіти експериментальних і контрольних груп за рівнями оволодіння рефлексивного компонента готовності майбутніх здобувачів до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у проміжному зрізі відрізняються між собою (H_1) [Лузан 2012; Сидоренко 2000].

Розрахунок емпіричного значення статистичного критерію здійснювалося за допомогою комп'ютерної програми «Статистика в педагогіці» (в автоматичному режимі комп'ютерна програма обрала статистичний критерій Пірсона χ^2). Матриці зіставлення розподілів експериментальних і контрольних груп за сформованістю діяльнісного компонента готовності майбутніх здобувачів із фізичного виховання і спорту до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи [Лузан 2012; Рябова 2004].

Про достовірність збігу (чи відмінностей) характеристик контрольних і експериментальних груп свідчать дані на перетині рядка та стовпчика матриці. Якщо критичне значення критерію χ^2 більше за емпіричне, вибірки збігаються; навпаки, якщо критичне значення прийнятого критерію менше за емпіричне ($\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{\text{кр}}$), то відповідно до статистичного правила прийняття рішення гіпотеза H_0 відхиляється.

Причому, як це пораховано комп'ютерною програмою, характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$, а достовірність відмінностей характеристик вибірок становить 95%.

Достовірність вказаних висновків підтверджують результати зіставлення розподілів досліджуваних груп за статистичним критерієм Пірсона (χ^2). Як це видно з матриці (табл. 1), на перетині стовпця «Експериментальні групи (проміжний зріз)» із рядком «Контрольні групи (проміжний зріз)» виконується нерівність: $\chi^2_{\text{емп}} > \chi^2_{\text{кр}}$ ($9,2 > 7,8$).

Після завершення формувального експерименту за щойно виписаною методикою було проведено експертне оцінювання рівнів оволодіння професійною компетентністю рефлексивного компонента готовності майбутніх бакалаврів із фізичного виховання і спорту до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи. Засобами комп'ютерної програми «Статистика в педагогіці» результати оцінювання готовності здобувачів вищої освіти контрольних та експериментальних груп до такого виду спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи порівнювалися між собою, а також вз відповідними результатами на початку формувального експерименту, здійснювалася оцінка динаміки формування компонентів цієї інтегративної властивості особистості та

досліджуваного феномену загалом [Лузан 2012; Лукіна 2006].

Позитивні зрушення у рівнях оволодіння професійною компетентністю здобувачів вищої освіти до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи за визначеними критеріями та показниками зафіксовано у здобувачів вищої освіти як експериментальних, так і контрольних груп (табл. 2).

Аналізуючи звіти респондентів з ознайомчої та виробничої практики, експерти констатували, що є суттєві позитивні зрушення у рівнях сформованості рефлексивного компонента готовності здобувачів вищої освіти до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи: частка таких здобувачів вищої освіти зросла відповідно на високому рівні на 10%, на достатньому – на 20,3%. Експерти продемонстрували єдність думок у тому, що низький рівень рефлексивних здатностей притаманний лише 5,5% студентам експериментального масиву. У контрольних групах рівневі зрушення менш помітні: на 3,7% зросла частка здобувачів вищої освіти з високим і достатнім рівнями сформованості рефлексивного компонента готовності до

Таблиця 1

Матриця результатів зіставлення характеристик розподілів досліджуваних груп за статистичним критерієм Пірсона (χ^2) (сформованість рефлексивного компонента у проміжному зрізі)

Групи	Контрольні групи до початку експерименту	Контрольні групи (проміжний зріз)	Експериментальні групи до початку експерименту	Експериментальні групи (проміжний зріз)
Контрольні групи до початку експерименту	-	$\chi^2_{\text{емп}} = 0,0803$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$	$\chi^2_{\text{емп}} = 0,1793$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$	$\chi^2_{\text{емп}} = 3,8942$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$
Контрольні групи (проміжний зріз)	$\chi^2_{\text{емп}} = 0,0803$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$	-	$\chi^2_{\text{емп}} = 0,4913$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$	$\chi^2_{\text{емп}} = 2,8578$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$
Експериментальні групи до початку експерименту	$\chi^2_{\text{емп}} = 0,1793$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$	$\chi^2_{\text{емп}} = 0,4913$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$	-	$\chi^2_{\text{емп}} = 5,6903$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$
Експериментальні групи (проміжний зріз)	$\chi^2_{\text{емп}} = 3,8942$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$	$\chi^2_{\text{емп}} = 2,8578$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$	$\chi^2_{\text{емп}} = 5,6903$ $\chi^2_{\text{кр}} = 7,815$ Характеристики вибірок збігаються на рівні значущості $p = 0,05$	-

Примітка: $\chi^2_{\text{емп}}$ – емпіричне значення критерію Пірсона; $\chi^2_{\text{кр}}$ – критичне значення критерію Пірсона; p – рівень значущості; P – ймовірність.

Результати експертного оцінювання рівнів оволодіння професійною компетентністю здобувачів вищої освіти до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи (на завершення експерименту)

Рівні	Контрольні групи		Експериментальні групи	
	На початку експерименту	У кінці експерименту	На початку експерименту	У кінці експерименту
	Відношення до загальної кількості здобувачів вищої освіти, %	Відношення до загальної кількості здобувачів вищої освіти, %	Відношення до загальної кількості здобувачів вищої освіти, %	Відношення до загальної кількості здобувачів вищої освіти, %
Високий	8,2	10,4	7,5	17,5
Достатній	31,5	33,0	30,1	51,4
Середній	44,6	41,7	45,7	25,6
Низький	15,7	14,9	16,7	5,5
Всього	100			

спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи; практично не змінилася кількість здобувачів вищої освіти з низьким рівнем сформованості названого компонента.

Крім кількісного, було проведено і якісний аналіз результатів формування експерименту, який засвідчив динамічні позитивні зміни всіх показників сформованості діяльнісного компонента готовності майбутніх фахівців із фізичного виховання і спорту до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи. Студенти експериментальних груп демонстрували високі та достатні рівні: рефлексивної сформованості професійної готовності (до фізкультурно-оздоровчої та спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи; комунікабельності у стосунках із людьми; оволодіння толерантністю, емоційною стійкістю, особистими позитивними якостями; спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи у закладах вищої освіти, оздоровчих і медичних закладах; ясно і точно висловлювати свої думки, володіти рідною мовою)

Висновки. Програма педагогічного експерименту передбачала системно-послідовне виконання завдань дослідження у перебігу трьох етапів: діагностичного (планування експерименту, розроблення методики вимірювання

показників, відбір контрольного й експериментального масивів, аналіз однорідності вибірок); технологічного (проведення констатуючого та формування експериментів); порівняльного (кількісний і якісний аналіз результатів констатуючого та формування експериментів, визначення достовірності результатів та обґрунтування висновків про педагогічний експеримент).

Результати констатуючого експерименту переконливо доводять необхідність суттєвої модернізації змісту освітньо-професійних програм підготовки бакалаврів із фізичного виховання і спорту, методів, форм, технологій формування готовності здобувачів вищої освіти до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи.

Експериментальна перевірка ефективності сформованості рефлексивного компонента готовності майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи доводить, що запропонована програма підготовки здобувачів вищої освіти до спортивно-масової та фізкультурно-оздоровчої роботи позитивно впливає на розвиток рефлексивного компонента готовності майбутніх фахівців до майбутньої професійної діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Долинний Ю. Професійна підготовка майбутніх фахівців з фізичного виховання і спорту. *Взаємодія духовного й фізичного виховання в становленні гармонійно розвиненої особистості* : збірник статей за матеріалами VI Міжнародної науково-практичної онлайн-конференції / гол. ред. В. М. Пристинський. Слов'янськ, 2019. С. 391–395.
2. Долинний Ю. Підготовка фахівців з фізичного виховання й спорту до професійної діяльності. *Інноваційна педагогіка*. 2020. Вип. 21. Т. 1. С. 203–207.
3. Лузан П. Основи науково-педагогічних досліджень : навчальний посібник. Київ : ДАКККіМ, 2012. 368 с.
4. Лукіна, Т. Моніторинг якості освіти: теорія і практика. Київ : Вид. дім «Шкіл. Світ», Вид. Л. Галіцина, 2006. 128 с.

5. Рябова З. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів загальноосвітнього навчального закладу : науково-методичний посібник. Харків : Гімназія, 2004. 72 с.
6. Сидоренко В. Основи наукових досліджень : навчальний посібник. Київ : РНЦ «ДІНІТ», 2000. 259 с.

REFERENCES

1. Dolyunnyi Yu. Profesiina pidhotovka maibutnikh fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia i sportu. *Vzaiemodiia dukhovnoho y fizychnoho vykhovannia v stanovlenni harmoniino rozvynenoj osobystosti* : zbirnyk statei za materialamy VI Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi onlain-konferentsii / hol. red. V. M. Prystynskiy. Sloviansk, 2019. S. 391–395.
2. Dolyunnyi Yu. Pidhotovka fakhivtsiv z fizychnoho vykhovannia y sportu do profesiinoi diialnosti. *Innovatsiina pedahohika*. 2020. Vyp. 21, t. 1. S. 203–207.
3. Luzan P. Osnovy naukovo-pedahohichnykh doslidzhen: *navchalnyi posibnyk*. Kyiv: DAKKKiM, 2012. 368 s.
4. Lukina, T. Monitorynh yakosti osvity: teoriia i praktyka. Kyiv: *Vyd. dim „Shkil. svit”*: Vyd. L. Halitsyna, 2006. 128 s.
5. Riabova, Z. Monitorynh rozvytku navchalnoi diialnosti uchniv zahalnoosvitnoho navchalnoho zakladu: *Naukovo-metodychnyi posibnyk*. Kharkiv: Himnaziia, 2004. 72 s.
6. Sydorenko V. Osnovy naukovykh doslidzhen: *navch. posib.* Kyiv: RNNTs «DINIT», 2000. 259 s.

Yu. O. DOLYNNIY

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Physical Education and Sports,
Donbas State Engineering Academy,
Kramatorsk, Donetsk region, Ukraine
E-mail: mr.dya69@gmail.com
<https://orcid.org/0000-0002-5804-4941>*

O. I. KHOLODNIY

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Dean of the Faculty of Physical Education,
Donbass State Pedagogical University,
Slovyansk, Donetsk region, Ukraine
E-mail: holodnijalexandr@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-0527-3193>*

L. S. KRAVCHUK

*Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor at the Department of Therapy, Occupational Therapy, Physical Education and Sports,
Khmelnysky Institute of Social Technologies of Open International University
of Human Development “Ukraine”,
Khmelnysky, Ukraine
E-mail: Kravchuk_lst@ukr.net
<https://orcid.org/0000-0002-1531-6601>*

EXPERIMENTAL VERIFICATION OF THE FORMATION OF THE REFLECTIVE COMPONENT OF PREPAREDNESS OF FUTURE SPECIALISTS IN PHYSICAL EDUCATION AND SPORT

Modern society desperately needs highly qualified, competent and competitive specialists who are able to effectively conduct sports events, physical culture and health work, to restore the health of people and youth. Thus, high-quality professional training of applicants for higher education in physical education and sports is an urgent problem of our time.

For experimental verification of high-quality professional training of applicants for higher education in physical education and sports, namely the methods of effectiveness of the formation of the reflective component of the readiness of future specialists in physical education and sports for sports and mass and of physical culture and health work the expert

estimation of levels of mastering of professional competence of a reflective component of readiness of future experts in physical training and sports was offered: the distributions of higher education seekers of experimental and control groups were compared (the corresponding distributions at the beginning and at the end of the formative experiment were compared; quantitative and qualitative results of ascertaining and molding experiments; the reliability of the results is determined and the conclusions about the pedagogical effect of the experiment are substantiated).

The results of the observational experiment convincingly prove significant positive changes in the levels of formation of the reflective component of the readiness of higher education seekers for sports and mass and physical culture and health work: the share of such applicants for higher education increased at a high level – by 10%, at a sufficient level – by 20.3%. Experts have shown the unity of opinion that a low level of reflexive abilities is inherent in only 5.5% of students in the experimental array. In the control groups, the level shifts are less noticeable: the share of higher education seekers with high and sufficient levels of formation of the reflective component of readiness for sports and mass and physical culture and health work increased by 3.7%; the number of applicants for higher education with a low level of formation of this component has not changed.

Key words: experiment, formation, reflexive component, specialists, physical education, sports.